

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1328157/1

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב אליעזר איגרא, הרב שלמה שפירא, הרב מיכאל עמוס

המערער: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד ליהי איינס)

נגד

המשיבה: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד אבנר ימיני)

הנדון: דחיית תביעת גירושין של בעל שנשט את אשת נעוריו כשזו מבקשת בכנות שלום בית, אף שהסיכוי לכך קלוש, בצד המלצה לגירושין בהסכמה המלווים בפיצוי

פסק דין

א. לפנינו ערעור על פסק דינו של בית הדין הרבני האזורי נתניה שדחה את תביעת הגירושין של המערער, אם כי המליץ למשיבה להסכים לגירושין בכפוף לפיצוי גירושין בסך של 300,000 ש"ח שישולמו בשישים תשלומים עיתיים בני 5,000 ש"ח כל אחד ויבואו מזכויות בלתי-נזילות של המערער, שלכאורה קיים סיכוי סביר לפחות שתהיה המשיבה זכאית להן במסגרת ההליכים הרכשיים שבין הצדדים, המתנהלים בערכאה אחרת – אלא שזכותה זו לא תבוא, לכאורה, לידי מימוש אלא בעוד שנים רבות, בעת שיבשילו אותן זכויות, ולפי ההצעה האמורה תזכה בהן המערער בטווח הזמן הקרוב.

נעיר כי מצאנו לנכון לפרט כאמור את טיבו של פיצוי הגירושין המדובר מאחר שמדברי הצדדים, לפחות בבקשות – תגובות האחרונות, עולה לכאורה כי יש מי שהבין כי מדובר בסכום שיבוא על חשבון הזכויות הנזילות, ולא היא.

בדיון ניסינו להביא את הצדדים להסכמות שימנעו את הצורך בפסיקה, אולם משלא הגיעו הצדדים להסכמה וזקוקים אנו לפסיקה עלינו לקבוע כי יש לדחות את הערעור.

ב. לאחר העיון בכתבי הטענות ולאחר שמיעת הצדדים בדיון באנו למסקנה ברורה, שעלתה למעשה כבר בדיון עצמו ואף נאמרה בו למערער, כי אין מקום לסטות מפסיקתו העיקרית של בית דין קמא שדחתה את תביעת הגירושין.

המערער לא הוכיח ולמעשה לא הביא אפילו קצה ראייה לסתור את קביעתו של בית הדין קמא כי לא הוכחה מרידה של המשיבה בו ולא כל טענה אחרת היכולה להקים חיוב גירושין. לא נסתרה ככהואיזה גם המסקנה כי העילה האמיתית לרצונו של המערער בגירושין היא נתינתו את עניו באחרת, שבשלה ולמענה בחר ליטוש את אשת נעוריו.

ג. אכן המערער טוען כי כיום גם המשיבה אינה חפצה בכנות בשלום בית אלא בגירושין, ואין סירובה להם אלא תולדת שיקולים כלכליים, וכמו כן כי נוכח הפירוד הממושך שבין הצדדים יש לחייב בגירושין.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לעניין זה יובהר תחילה כי למעשה אין מדובר בשתי עילות גירושין נפרדות לגמרי אלא באחת או לכל היותר בשני ענפים של עילה אחת. עילת הפירוד הממושך שיסודה בפסיקתו המפורסמת של מהר"ח פאלאג'י אינה עילה לעצמה אלא אינדיקציה לחוסר סיכויי שלום הבית, ולעיתים בצירוף מכלול ראיות או נסיבות נוספות גם לחוסר כנותו של הצד המבקש את שלום הבית, וסוף דבר אין לפנינו אלא את שאלת כנות הרצון בשלום בית ואת שאלת סיכויו.

ואכן גם אנו סבורים, וגם בית דין קמא סבר כפי העולה מדבריו, כי קלוש מאוד, בלשון המעטה, הסיכוי כי שלום הבית ישוב וישרור בין הצדדים. נוסף ונאמר כי דומה שאף המשיבה מתכוננת במציאות בעיניים פקוחות ומבינה, גם אם בכאב, כי ככל הנראה מה שהיה בין הצדדים לא יהיה עוד. כך עולה גם מדבריה המפורשים – והראויים – כי אם יכריע בית הדין לא תעמוד בדרכו של המערער אל הגירושין, ובלבד שיישמרו זכויותיה, לרבות הזכות לפיצוי, וכך עולה מן המשאומתן המתנהל בסוגיית הפיצוי.

אך זו אינה ראייה גם לחוסר כנותה של המשיבה, ותהום פעורה בין פסיקה המושתתת על חוסר כנות בקשה לשלום בית לזו המושתתת על חוסר סיכוייה.

ונבהיר: בן זוג המבקש, או שביקש בעבר, שלום בית – אין פירושו של דבר תמיד כי יש סיכוי ממשי לשלום בית ואף לא כי טחו עיניו מראות את סיכוייה הדלים של בקשתו להתממש. יש שאכן סבור הוא, בצדק או שלא בצדק, כי יש סיכוי של ממש לכך ואזי בקשתו היא לפסיקה אופרטיבית של שלום בית; ויש שגם הוא מבין, בין שהבין כך מלכתחילה או שהדבר התחוויר לו במהלך ההליכים, כי הסיכוי דל הוא, אלא שמבקש הוא לזעוק את זעקתו הכנה כי הוא מצידו אכן מבקש שלום בית בכל נפשו ומאודו ואם יסכים לכך בן הזוג האחר – יקבלנו בזרועות פתוחות על אף המשקעים שביניהם ועל אף הטענות הצודקות שיש לו נגדו. אין הדבר עומד בסתירה להבנה כי הסיכוי שבן הזוג האחר יסכים לשלום הבית המבוקש – לא רב הוא. ואדרבה: התנהלות כזו שאינה מוותרת על הרצון העצמי בשלום בית, אך גם אינה מתכחשת למציאות – נכונה היא יותר מזו של בני זוג, במקרים אחרים, הממאנים להכיר בעובדות ולעיתים גם ממאנים לציית לפסיקה בשל כך ומשום רצונם, ולו גם רצונם הכן, בשלום בית.

אכן, לעיתים משמנהל בן הזוג המבקש שלום בית משאומתן שעיקרו סובב הולך סביב ענייני ממון למיניהם יש בכך כדי ללמד כי מעודו לא ביקש בכנות שלום בית, אלא שניצל את רצונו של רעהו בגירושין, שאולי איתן הוא יותר מרצונו שלו בהם, כדי להשיג הישגים כספיים במסווה של בקשת שלום בית. אך לא תמיד אלו פני הדברים.

ד. בהכללה אפשר לומר כי כמה אינדיקציות אפשריות יש שעל פיהן יוכל בית הדין להבחין בין מי שמלכתחילה לא הייתה בקשתו לשלום בית כנה למי שמלכתחילה אכן היה כן בבקשת שלום הבית, וגם עתה רוצה הוא בו, אלא שהבין אל נכון את חוסר סיכויו, ובהן: טענותיו נגד בן הזוג האחר ואף דרך הבעתן באוזני בית הדין – לא אחת חזינו במבקשי שלום בית לכאורה שתוכן וצורת טענותיהם נשמעו יותר כטענות לחיוב גירושין; מעשים שנעשו או שלא נעשו מצד בן הזוג הטוען לשלום בית לטובת שלום הבית; פרק הזמן שעבר, אם עבר, מהפירוד בין בני הזוג עד להגיעם לשערי בית הדין או לפחות ליעוץ כזה או אחר, והשאלה אם הגעתם אליו אז הייתה ביוזמת הצד המבקש את שלום הבית, במטרה לקדם את בקשתו שלו, או ביוזמת הצד האחר, כשמבקש שלום הבית נגרר אחריו בעל כורחו ורק בתגובה לבקשת הגירושין טוען הוא "אני – שלום בית אני מבקש"; דרך ומועד העלאת התביעות הכלכליות כהצעה ותנאי להסכמה לגירושין ועוד.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מכל מקום שאלה זו צריכה להיבחן בכל מקרה לגופו, עצם ההסכמה בשלב מסוים לגירושין שלובים עם הסדר כלכלי-פיצויי אינה ראייה כי המסכים לכך לא ביקש שלום בית מלכתחילה בכנות ואף לא כי גם עתה אינו רוצה בו, אלא שמבין הוא את המציאות חסרת הסיכוי לשלום, ואף שאר האינדקציות שנמנו לעיל אינן מוחלטות ויש לבחון אותן בכל מקרה לגופו.

לעניין זה, וגם לעניין סיכויי שלום הבית במקרים מסוימים, נאמר בפסק הדין בתיק 1254104/2 (מפי כתבו של אחד החתומים מטה, הרב ש' שפירא, פורסם):

בית הדין הרחוב כיד ה' הטובה עליו להסביר את דינו של רבנו ירוחם (שעליו התבסס) [...] לדעתנו הלכתו לא שייכת בנידון דידן [...]

התנאי לפסיקה כזו הוא קביעה כי הצדדים אינם רוצים זה בזה שבסיסה נשען על קביעת העובדות בכל מקרה לגופו. ללא קביעה מדויקת של המצב האמיתי, או הוכחה שמסתבר באופן של למעלה מכל ספק שזה המצב האמיתי אין להסתמך על הלכתו, לא לעניין חיוב בגירושין ולא לעניין פטור מתוספת כתובה [...]

בשנים האחרונות העילה הנפוצה ביותר לחיוב בגירושין היא שיטת רבנו ירוחם [...] בצירוף לשיטה זו מביאים את דברי הגר"ח פאלאג'י שכל היכא שעברו י"ח חודש "ונלאו מתוכי השלום" יש להשתדל להפרידם זה מזו. משכך, בתביעות רבות שבהן אחד מהצדדים רוצה בגירושין והצד השני מסרב חותרים בתי הדין לבדוק את מהות סירובו על ידי בחינת מעשיו ודיבוריו. ואם מגיעים למסקנה שעל אף דבריו המפורשים, על פי אומדנת דעת הדיינים, מחשבתו האמיתית אינה כפי שמוציא בפיו והוא באמת רוצה להתגרש, יש לתלות את דיבורו ברצון להגיע להטבות שונות ומשונות ולפרש דבריו על פי האומדנה שלנו (ועיין שולחן ערוך חושן משפט סימן טו סעיף ד).

ולפעמים אף יותר מזה: מכיוון שלדעת בית הדין השלום לא ייכון נלך אחרי דינו של הגר"ח פאלאג'י, נחייב בגירושין ואף ניתן פסיקה שבפועל כופה את המסרב להתגרש בעל כורחו ולהפסיד לאישה, אם האישה היא המסרבת, את המזונות ושאר זכויותיה – כופה בפועל מפני שעם שלילת הזכויות הנובעות מקשר הנישואין, לא תהיה לדורש שלום הבית תוחלת ותקווה להישאר נשוי רק על פי הרישומים, בעוד בן זוגו מתחיל בחיים חדשים [...] משכך חובתנו להבהיר את גדרי הדין.

דברינו מבוססים על מה שכתבנו בעבר בפסק דין בתיק (נתניה) 872663/1 (פורסם) בביאור מהותה של תביעה לשלום בית, ונרחיב את הדברים [...]

אם רואה הדיין שיכול לעשות שלום בית, אין הוא צריך לפסוק את הדין ולגרום לפירוד, אלא אדרבה: חובה עליו להשתדל לעשות שלום בית [...]

ונראה לומר שהוא הדין אם הצד הטוען שרוצה שלום בית לא עשה דבר ולא פנה לגורם כלשהו – אין זה מורה על חוסר הכנות ברצונו לשלום בית, שהרי הרבה אנשים אינם בעלי יוזמה לעזור לעצמם, יש שהם פגועים וישנם מי שהם חסרי אונים בסיטואציה שאליה נקלעו ולכן אין הם עושים דבר, או מפני שיודעים (או חושבים) שבנסיבות העניין אין בכוחם ולא בכוח רב או יועץ כלשהו להביא מזור למשבר ולהחזיר הצדדים לשלום בית. ומשכך יש לומר שהתנהלות זו אינה פוגעת בכנות רצונם לשלום בית ואין אפשרות לבוא אל הטוען לשלום בתביעה מדוע לא פעל לשתף גורמים חיצוניים או לשכנע את הצד השני לחזור לשלום בית.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ולפיכך אף אם המשבר בין בני הזוג הוא עמוק, אחד הצדדים עזב את הבית, או שהבעל קשר קשר עם אישה אחרת, אין בהימנעות הצד השני מלהגיש תביעה לשלום בית כדי להוכיח שאין הוא מעוניין בשלום בית, שהרי יכול להיות שהוא מעוניין ורצה בשלום בית, אלא בהכירו המציאות החליט שלא תהיה תועלת בהגשת תביעה לבית הדין ואין הוא רוצה או צריך לעשות דבר ללא תועלת ותוחלת [...]

עצם התביעה לשלום בית היא בעיקרה תביעה הצהרתית [...] אומנם תביעת שלום-הבית יכולה להועיל, אם תתקבל התביעה, שלא לאפשר לאחד הצדדים לחבל בחזרה לשלום בית [...]

הקביעה שהאפשרות לשלום בית ריאלית ושיש אפשרות שהצדדים יחזרו זה לזה אינה דבר שאי אפשר להעלותו על הדעת, גם אם לכשיחזרו הצדדים לחיות יחד, לא יהיו חיי הנישואין מושלמים [...]

אין בהימנעות הצד התובע מהגשת תביעתו עד שהצד השני הגיש תביעה לגירושין או לפירוק שיתוף, משום ראייה לחוסר תום לב [...] אף שהקרע בין הצדדים נמשך זמן רב, אין בשיהוי כדי להורות על חוסר כנות או תום לב, אם טרם נעשו מעשים פוזיטיביים מהצד השני [...] כמו כן אין בפיצול תביעותיו של התובע שלום בית ובהגשת תביעותיו האחרות בערכאה אחרת משום הוכחה שתביעתו לשלום בית אינה כנה [...] אם בית הדין מתרשם שצד מן הצדדים כן ברצונו לשלום בית, אין זה מגרע מכנות תביעתו. אכן פיצול התביעה בערכאות שונות מקשה ומסרבל פתרון הבעיות שבין בני הזוג, אך אין בעובדה זו כשלעצמה כדי להורות על חוסר כנות.

ראוי לציין שבאותו פסק דין אומנם היו דעות חולקות אולם המחלוקת לא הייתה על העקרונות האמורים אלא על הערכת המציאות באותו מקרה, אם מכלול הנסיבות שבו אכן היה בו כדי להביא למסקנה שהאישה אינה רוצה בכנות בשלום בית או לא. העיקרון כי גם כששלום הבית נראה לכאורה חסר סיכוי – לא תמיד כך הדבר, ובעיקר כי גם אם באמת חסר סיכוי הוא אין הדבר מורה על חוסר כנות הבקשה – לא היה שנוי במחלוקת.

ה. וכאמור, תהום פעורה בין מי שאינו רוצה באמת בשלום בית – אף אם צודק הוא ואף אם שכנגדו הוא האשם בפירוד ובגירושין – למי שרוצה בשלום בית בכנות אלא שמבין הוא את חוסר הסיכוי לכך:

כששני הצדדים אינם רוצים בשלום בית, הן הצד התובע את הגירושין והן הצד המתנגד להם – ולרבות אם רוממות שלום הבית בגרונו, אך חרב פיפיות של ריב ומדון או של פירוד ומשטמה בידו ובעיקר בליבו – קמה וגם ניצבו דברי רבנו ירוחם המורה על חובת גירושין, ושאלת האשם אינה נוגעת לעצם החובה אלא לשאלה אם הפסידה האישה את תוספת כתובתה נוכח רצונה שלה, או גם שלה, בגירושין, או לא הפסידתה מאחר שרצונה בגירושין אינו אלא תולדת רצונו של הבעל בהם וחוסר סיכויי שלום הבית או תולדת מעשיו של הבעל שהגיעו לידי כך שראוי היה לחייבו בגירושין ובכתובה אף לולי רצה בגירושין.

לעומת זאת כשאחד הצדדים עודו רוצה בכנות בשלום בית – ואומנם מבין הוא אל נכון כי הסיכוי לכך אפסי או על כל פנים קלוש בשל אירצונו של רעהו, אך למרות זאת מצידו מוכן הוא ומייחל הוא לאפשרות כי יארע 'נס' וכי יסכים רעהו לבקשתו – ואזי אם אין עילת גירושין אחרת, אם חוסר הסיכוי אינו אלא תולדת סירובו של הצד האחר ורצונו ליטוש את רעהו בכל מחיר, אין מקום לפסיקה שמשמעה הוא כי יצא חוטא נשכר וכי הצד שבגד בחברו ונטשו ללא עילה יזכה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

גם בגירושין, בניגוד לרצונו של חברו הנכון לשלום בית, אך משום שאנו משערים כי צד זה, האשם והבוגד, אכן נחוש בדעתו ולא יסכים לשלום בית, ויהי מה.

ו. ואכן לחוסר סיכויי שלום הבית יש משמעות, והיא, כדברי מהר"ח פאלאג'י הנזכרים, כי למרות כנות הרצון של אחד הצדדים בשלום בית ולמרות אשמתו של הצד האחר בפירוד ובחוסר הסיכוי, מכל מקום יש להמליץ על גירושין ולעודד אותם, שכן בראות עיני בית הדין הללו יטיבו עם שני הצדדים וימנעו משניהם מכשול.

המלצה ועידוד כאלה יכולים להיות בדרכים שונות, יכולים הם להיות באמצעות הפעלת לחץ על הצד המתנגד לגירושין, ולחץ כזה אפשרי מבחינה חוקית ולעיתים גם מבחינה הלכתית גם ללא חיוב גט באמצעות צווי הגבלה, הפסקת תשלומי מזונות או במקרה ההפוך חיוב מזונות מעוכבת ועוד; ויכולים הם להיות באמצעות עידוד צד זה להסכים לגירושין, עידוד באמצעות פיצויי גירושין. על בית הדין שומה לבחון מה הדרך הראויה בכל מקרה – אם 'מקל או 'גזר', 'נועם' או 'חובלים', ולעיתים יש מקום לשילוב בין השניים אם במקביל ואם בזה אחר זה היינו תמריץ חיובי עד לנקודה מסוימת ותמריץ שלילי מעת שהסירוב נמשך למרות ההגעה לאותה נקודה.

דבר ברור הוא, מתוך העיקרון של 'לא יצא חוטא נשכר', שכשהצד הדורש את הגירושין הוא האשם בפירוד, ולא כל שכן כשקבע עובדה ונטש את רעהו לטובת אחרים, ואילו הצד המתנגד לגירושין והמבקש עדיין שלום בית, יבחר בית הדין בדרך של התמריץ החיובי, קרי: פיצויי גירושין, לפחות בשלב הראשון, ולעיתים גם לאחריו.

זו הדרך בה נקט בית דין קמא בענייננו.

ז. כל שיש מקום לדון בו הוא השאלה, אם כשאין תמריץ זה משיג את מטרתו יש מקום לחייב בגירושין נוכח החששות שהעלה מהר"ח פאלאג'י ולהעמיד בצידו של התמריץ גם אמצעי לחץ שליליים, ולדעת חלק מהדיינים גם השאלה אם יש מקום לתמריץ כזה במקרה שזכויות אחרות שמקבל אותו צד מכוח חוק יחסי ממון, אף אם אין בהן תמריץ, יכולות להוות חלופה ל'פיצוי'.

לעניין זה נשוב ונצטט מפסק הדין הנ"ל (כתק 1254104/2):

דיינים רבים סבורים שכשאין סיכויים לשלום, ואף אם מפני חוסר רצונו של צד אחד, יש לדחות את התביעה. אלה מסתמכים על המושג המיוחס לגר"ש דיכובסקי – 'מות הנישואין' ועל ההנחה שמציאות שכזו מחייבת גירושין, וכפי שיתבאר יש התולים קביעה זו בדעת רבנו ירוחם שתוזכר להלן.

ובאמת לא זו הדרך, לא בתביעה לשלום בית ואף במקום שנראה לבית הדין ששני הצדדים מעוניינים בגירושין, מפני שאף במקרה כזה נצרכים בחינת הסכסוך ופתרון המחלוקות בין הצדדים, לפני הגירושין בפועל, תוך שימת דגש והקפדה שמי שהולך ביושר ולא בדרכי עקלקלות לא יפגע בשל כך, וכפי שיבואר.

בתביעה לשלום בית עלינו לבחון את התביעה כשלעצמה, אם התביעה צודקת או אינה צודקת ורק אחר כך עלינו לבחון אם יש סיכויים שיהיה שלום בית במקרה הנידון לפנינו.

נחרצות הצד המתנגד לחזור לשלום בית בדעתו שלא לשוב לשלום בית אינה מעלה ואינה מורדת לעניין עצם הקביעה אם התביעה לשלום בית צודקת, ואם נקבע שהתביעה לשלום בית צודקת היא תישאר צודקת למרות סירוב הצד השני להיענות לתביעה זו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כך אף אם הבעל עזב את הבית והלך לגור עם אחרת – דבר המשים את האישה ללעג וקלס בעיני כל מכיריהם, והאישה יודעת שמטרתו לגרשה ולסלקה מהבית, ואף שהבעל אומר שרוצה להתגרש באופן הוגן ולאפשר לה לקנות דירת ראויה אך קטנה יותר. וכמו כן כשאינן ספק שהאישה פגועה מאוד מהמחשבה שתישאר לבד בדירה קטנה או תישאר ללא דירה ותצטרך להמשיך בטיפול בילדים – דבר שבוודאי מביא אותה לידי מרירות, התרסה, קללות ומריבות עם הבעל, לתלונות במשטרה, בין מוצדקות ובין שאינן, שהרי אין לדון אדם על מעשיו בשעת צרתו ובפרט שבין זוג פוגע בו פגיעה אנושה, מבזהו, ומעמיד אותו במצב של חוסר אונים. אין ספק שתגובה זו היא תגובה טבעית הגיונית, וייתכן שהיא צודקת אף שלא נוכל לקבוע שהיא חכמה.

לצורך הכרעה בעניין זה, יש לנו להכניס עצמנו למצבה ולהרגשה של האישה שהבעל רוצה לזרוק והוא ימשיך את חייו עם אישה אחרת בנוחיות וללא דאגות [...] אין בדברים שנאמרו במריבות עת התגלע הסכסוך וכן בעת בדיונים המשפטיים על הגירושין כדי לקבוע מה היה המצב לפני שהתחילו המאבקים, ואף שדיבורים כאלה ודאי לא יכולים לעזור ולהועיל לשלום בית – זהו טבעו של עולם שבמאבקים בין בני זוג הם עושים מעשים שמזיקים גם לעצמם. עם זאת במקרים שכאלה אין לבוא בטענות אל האישה.

לפני שנמשיך בביאור העניין שלפנינו חובתנו להזכיר את מה שכתבתי בפסק דין אחר בעניין תשובת התשב"ץ (חלק ב סימן ח), תשובה שנזכרה רבות בפסיקת בתי הדין [...] שלא יסתכל הדיין על האישה כעל אישה זרה ועל צרתה כעל עניין שאינו נוגע לו, אלא יבחן כיצד היה נוהג ומה היה טוען אילו היה הדבר נוגע לו אישית, לו הייתה זו בתו, אם גם אז היה מתייחס בשוויון נפש ומחמיר חומרות – ברור לתשב"ץ שלא היה הדיין, או אותה מורה הוראה שהורה לאישה כאמור, נוהג ואומר כך אם היה הדבר נוגע לו [...] וסיים התשב"ץ שאישה כזו, שמחמת הצער תובעת כתובתה בבית דין – ודאי לא תפסיד, ולא יאמרו לה כשהבעל מסכים לגירושין ואולי אף תובע אותם: "מכיוון ששניכם רוצים להתגרש אין לך כתובה, דאדעתא דהכי לא התחייב לך" – ישתקע הדבר ולא ייאמר! וסיים "וכך עונים את המעוקות?" וכתב שראוי לגעור בבעל ככהאי גוונא [...]

ואין לומר שאין לומר דבר שאינו נשמע – והיינו היכא שבית הדין רואה שבפועל אין סיכויים לשלום בית, וכמו שרגיל בית הדין לשאול תמיד את הצד התובע "האם נראה לך שיש סיכויים לשלום בית במצב שנוצר?" וכל שכן לאחר שהבעל מצא אחרת ואחרי ששמענו דברי הצדדים שיש לומר ששוב אין סיכויים שיחזור לאישה – ולא היא, דהנה כפי שכתבנו יש לברר את הדבר משני פנים: א. אם התביעה לשלום בית היא אמיתית; ב. אם יש סיכוי שתממש [...]

יש נשים שאינן יכולות לסלוח ולמחול לבעל אם זינה עם אחרת וקליוחומר אם הלך לגור עימה בקביעות, ולהכי אם תובעת האישה גירושין – מחייבים אותו לגרשה [...] אומנם דברים אלו הם בדווקא אם האישה טוענת ודורשת להתגרש, אך אין אנו יכולים לומר שכלל זה נכון בכל הנשים, ויש הרבה נשים שאומרות שעל אף הפגיעה שנפגעו מהבעל בעקבות בגידתו, בעשותן את החשבון הכללי, אין הן מעוניינות לפרק את הבית ומוכנות לסלוח לבעל על מעשיו. יש לבדוק בכל מקרה ומקרה לגופו ולאו כולי נשי בחדא מחתא מחתינן להו [...]

כל מה שכתבנו אינו אומר שהאישה לא נפגעה פגיעה עמוקה, ואין לנו להסיק שגם אם יחזרו לשלום בית תהליך החזרה לשלום בית יהיה תהליך קל, דאין

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ספק שבעקבות עזיבת הבעל והחלטתו לגור עם אישה אחרת התהליך יהיה ממושך קשה וכואב. כל מה שאנו אומרים הוא שאי אפשר לקבוע שהתביעה לשלום בית אינה כנה [...] ומכיוון שכך, אם לא יוכח לבית הדין שהאישה היא האשמה בהפרת שלום-הבית, יש לקבל תביעתה לשלום בית [...]

לעניין עצם קבלת התביעה אין זה מעלה או מוריד אם יש סיכוי או אין סיכוי [...] חובה עלינו להביע דעתנו, והשומע ישמע והחדל יחדל. אך מלבד זאת נראה גם שאי אפשר לקבוע בוודאות שאין שום סיכוי שהבעל יחזור לשלום בית [...] יכול גם להיות שעצם תקוות הבעל והאישה שעימה הוא מתגורר שהבעל יוכל לפרק את השיתוף ובעקבותיו להכריח את האישה להתגרש, וממילא יוכלו הם להינשא זה לזה, היא המזינה את הקשר ביניהם. אם יתברר להם שתביעת האישה לשלום בית התקבלה ואין לו סיכויים לגרום לאשתו להתגרש נגד רצונה, ממילא יקיץ הקשר שלו עם האחרת כשיהיה קשר שלא יוכל להתממש לנישואין, וממילא משיסתיים קשר זה, אין זה מן הנמנע שהבעל יחזור לחיות עם אשתו [...] אנו רואים מקרים רבים שבהם הבעל נתן עיניו באחרת, עזב את הבית ואף על פי כן בסופו של דבר חזר לאשתו וילדיו.

חובתנו להתייחס להתנהלות לא ראויה של הנותנים עיניהם באחרת ויודעים שאין להם עילה לגירושין, שאחרי עבור זמן דרכם להגיש תביעתם לגירושין ולהסתמך על דברי הגר"ח פאלאג'י [...] ונעתיק כאן את שכתבתי בפסק דין אחר (תיק 256799/1, מס' תיק ישן 9442 [ונשנה בתיק (נתניה) 872663/1 הנ"ל, שכאמור על האמור בו מתבסס גם האמור כאן, וכן בתיק 289554/10 (פורסם)]):

ידועים דברי הגאון רבי חיים פאלאג'י בספרו חיים ושלום (חלק ב סימן קיב) [...] היכא שנראה לבית הדין שאין סיכויים לשלום בית, והמניעה לגירושין אינה מחמת שצד אחד רוצה בחברו אלא מסיבה צדדית, חובה על בית הדין להשתדל שיתגרשו זה מזו, כלשונו: "כי כל הבא לעכב מלתת גט בענין זה כדי להנקם זה מזה מחמת קנאה ושנאה ותחרות [...] שלא לשם שמים גם בזה לא בחר ה' ויש עונש מן השמים [...]"

ומבואר [...] דבשלמא כשהוא מעוניין בהמשך הנישואין ואין סיבה לחייב בגירושין – הוא נוהג כדין, אך היכא שהוא בעצמו אינו מעוניין בעצם הנישואין ורק מסיבה צדדית אינו מסכים לגט פיטורין – מקרי מחטיא את חברו [...]

ובאותו פסק דין כתבנו לבאר היטב את דברי הגר"ח פאלאג'י, ואין כאן מקום להאריך. ולפי זה במקרה שהאישה עומדת בתביעתה לשלום בית, והבעל לא העלה עילות שיש בהן כדי לחייב את האישה להתגרש, ואף שלטענתו מניעה הם הרצון להשיג הישגים רכושיים – האישה מכחישה את הדברים, ולא הוכח לבית הדין שכך הם פני הדברים – אף לגר"ח פאלאג'י מהיכי תיתי שיש לחייב את האישה להתגרש?

ובאמת במה שכתב הגר"ח פאלאג'י, וכתב שכך נוהג הלכה למעשה, לכפות את הצדדים לגירושין כשאין סיכויים לשלום בית – לאו כולי עלמא מודו ליה. ועיין שו"ת דברי מלכיאל (חלק ג סימן קמד) שנשאל במי שנשא אישה ודר עימה כמה שנים, ואחר כך נמאסה בעיניו וברח ממנה למדינה אחרת וחשב שתדרוש ממנו גט והאישה לא דרשה, ומכיוון שהיה צעיר יצא לתרבות רעה, ואינו יכול ליתן כתובה לאישה. ורצה הרב השואל להתירו לשאת אישה שנייה או לגרשה [...] וכתב הדברי מלכיאל שאף שמצינו שהתירו איסורים כדי שלא יצא לתרבות רעה [...] בנידון זה אין לומר כן וזו לשונו:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אבל באמת אם נבוא לדון בסברות כאלה, נבוא לעשות ח"ו כל איסורי תורה כהפקר [...] ועוד נראה שאף במקום שהותר להקל באיזה איסור בשביל להציל חבירו שלא יצא לתרבות רעה – לא הותר רק בדבר שבין אדם למקום, אבל דבר שבין אדם לחבירו לא הותר [...] ובנידון דידן כיוון שתיקן רבנו גרשום מאור הגולה לטובת האשה איך אפשר לנו לוותר על זכותה [...] ולכופה על ידי זה לקבל גט [...]

ועיין שם עוד (בסימן קמה) [...] שאף במקום שאין סיכויים לשלום בית אין מחייבים את האישה לקבל גט [...] לא מיבעיא היכא שנוהג חרמו של רבנו גרשום [...] אלא אף במקום שאין חרמו נוהג אלא שהמנהג שלא לשאת אישה על אשתו ושלא לגרש בעל כורחה [...] וכיוון שהמנהג במדינת ישראל שאין מגרשים אישה בעל כורחה, אם כן אישה נישאת על דעת המנהג ואי אפשר לגרשה בעל כורחה.

אך עדיין יש לומר שאין הכרח שדברי הגר"ח פאלאג'י יסתרו לגמרי לדברי הדברי מלכיאל [...] שדבריו של הדברי מלכיאל הם במקרים שבהם הבעל נהג שלא כדין ועזב את אשתו ורוצה שיתירו לו מחמת הזמן הרב שעבר ומשום שאין סיכויים לשלום [...] אומנם במקרה שידוע לנו שלא הייתה פשיעה מצד אחד מהצדדים, או אף שלא ידוע לנו שלא פשע אחד מהם אלא שאין לנו ידיעה הפוכה [...] יש לומר שבכהאי גוונא יודה גם הדברי מלכיאל שיש לחייב את שני הצדדים להתגרש ולא יחלוק על סברת הגר"ח פאלאג'י.

ולפי זה במקרים שבהם הבעל עזב את אשתו והלך לחיות עם אישה אחרת [...] אין בהיות הבעל משריש בחטאו וממשיך לחיות עם האישה האחרת ואינו מעוניין לחזור לאשתו כדי לקבוע שעל הצדדים להתגרש [...] ולפיכך יש לדחות את תביעת הבעל לגירושין. כאמור הדברים הם לענין פסיקה וחוב, אף שלענין מתן עצה טובה, יש מקום ללכת בדרך אחרת [...]

רבים מגלים פנים שלא כהלכה בהלכתו של רבנו ירוחם, מרחיבים אותה לדברים שהוא לא שיערם, וגורמים בכך עוול לבנות ישראל [...] במקרים רבים אנו נוכחים בפסקי הדין שבית הדין חותר היבשה לסיים את התיק (דבר הראוי מצד עצמו) במציאת דופי בהתנהגות והתנהלות האישה, דופי המורה לדעתם שהאישה רוצה בגירושין אף שהיא צווחת ככרוכיא "שלום בית אני רוצה", וקובע שהתביעה לשלום בית אינה כנה. משכך מתגלגלת קביעה זו ששני הצדדים אינם רוצים זה בזה למסקנה שהאישה חייבת להתגרש, ומייד אין לה מזונות [...]

ואין זו הדרך [...] בעל שבגד באשתו עם אישה אחרת [...] גם תגובותיה יהיו בהתאם [...] הוא הדין כשהאישה מגישה תלונה על הבעל במשטרה, מסלקת אותו מהבית או מהחדר או לא עושה לו מה שאישה עושה לבעלה: אין בדברים אלו כשלעצמם הוכחה מוחלטת שאין היא רוצה בבעל, ואפילו הדבר נעשה לא פעם אחת או במשך תקופה. חובת בית הדין לבדוק היטב היטב את הנסיבות [...] ואף שמנהגנו לשאול אף את הצד הנפגע "מה עשית בשביל השלום?" אין באי־הפעולה מצידה בניסיונות פיוס משום ראייה שאין רצונה בשלום בית [...]

הבדיקה האמיתית במקרים שכאלו היא מה יהיה רצון האישה, אחרי שהבעל יחזור בו ממה שפשע כנגדה ויפייסה, אם במקרה שכזה עדיין לא תתפייס וברור לנו שהיא רוצה להתגרש [...]

אם האישה דורשת שהבעל יחזור הביתה לשלום בית, או אפילו בלשון "לא התחנתני בשביל להתגרש" – אין מזחיחין ואין מזניחין אותה [...] שיקולי כל

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

איש ואישה בהחלטתם אם להמשיך את הנישואין או לפרקם הם שיקולים נרחבים הנובעים מבחינת החיסרון והתועלת, שהם סובייקטיביים לשני בני זוג אלו, ואין אנו יכולים להיכנס למעמקי ליבו של בן הזוג [...] כבר ראינו (וכל דיין היושב על מדין ראה) מקרים רבים שבהם הבעל בוגד באישה ומכה אותה, ו'אם ישוב' אליה 'מייד תקבלו' [...] כל עוד לא הוכח לנו באופן שנעלה מכל ספק שהאישה אינה מעוניינת בבעל – בעיקר עקב מעשיה, ובדיבורים לא סגוי – אין לחייבה להתגרש על סמך ההנחה שזה רצונה [...]

במקרה שבית הדין מגיע למסקנה שאפסו הסיכויים לשלום בית בין הצדדים אין מקום להמשיך את הצו למדור ספציפי [...] משהגיע בית הדין למסקנה שאין סיכויים שהבעל יחזור לחיות עם האישה (אף שהאישה צודקת בתביעתה) [...] אך עדיין אף ששלום הבית לא ייכון, אין בדבר כדי לחייב את האישה להתגרש ועלינו לבחון היטב שביטול הצו למדור ספציפי או החלטה אחרת שלנו לא יביאו לכפיית האישה לגירושין.

יש לקבוע איך ינהג בית הדין במקום שבו קיבל בית הדין את תביעת האישה לשלום בית, אך הבעל לא שעה לקביעת בית הדין [...] ואחרי שבית הדין רואה שעתה אין אפשרות סבירה ליישום שלום בית בפועל, אין מקום להמשיך את המצב הקיים המעגן הלכתית את שני הצדדים. לפיכך ראוי שבית הדין ימליץ לשני הצדדים להגיע להסכם גירושין הוגן תוך מתן פיצוי הולם לאישה.

והנה אף אם בית הדין קובע בפסק דין שלאור הפירוד הממושך וחוסר האימון שבין הצדדים, אין בית הדין רואה אפשרות סבירה לשלום בית – קביעה זו כשלעצמה לא מהווה עילה לחייב צד מן הצדדים להתגרש, וכבר צווח ככרוכיה מרן ראש הרבנים לישראל הגריא"ה הרצוג כבר לפני למעלה משישים שנה על תופעה זו, שבתני דין נוהגים להוציא פסק דין לחיוב האישה בטענה שאין סיכוי לשלום בית, ודבר זה חוזר ונשנה בפסקי דינו (שפורסמו בפסקים וכתבים שו"ת אבן העזר). נעתיק כאן את שכתב הגריא"ה הרצוג, וזו לשונו בפסקים וכתבים (אבן העזר סימן קלג) [...] וכעין זה כתב בפסק דין נוסף, עיין שם (סימן קלד) [...] עם זאת, גם הגריא"ה הרצוג זצ"ל הבין שבמקרים כגון אלו טובת האישה היא סיום קשר הנישואין, מכיוון שבמצב זה אין תכלית לקיום הנישואין, ובית הדין ימליץ לאישה על גירושין אחרי שתקבל כתובה ופיצויים – עיין מה שכתב שם (בסימן קלג):

סוף דבר הנראה לי שלפי שורת הדין היה לנו להמשיך את פסק הדין על המזונות עד שישבר יצרו הרע ויכנע.

אבל שבתי והתבוננתי שגם בשבילה – אם תקבל איזה פיוס הוגן, מוטב להפרד מבן אדם זה בגט פיטורין כדת משה וישראל, אבל לא בדרך שפסקו הבית דין, שיהא חוטא נשכר [...] חייבים לפסוק לה כתובה ופיצויים, הרבה הרבה יותר ממה שפסקו לה הבית דין בדרגא א'. ויהי רצון שמי שהשלום שלו ישכין שלום ואהבה בכל בתי ישראל!

ועיין בפסק דינו השני הנ"ל (בסימן קלד) [...]

והנה בעניין פסיקת פיצויים לאישה עם הגירושין כבר הארכתי בזה בקונטרס משפט הכתובה (הנ"ל). עיין שם מה שהבאנו מקור להאי דינא מדברי הפוסקים ומפסקי הדין, ומסקנתנו שם שבמקום שהאישה מקבלת מחצית הרכוש אין מקום לפסיקת פיצויים. אומנם בנידון דידן פסיקת הפיצויים היא מטעם אחר, והוא כפי שכתבנו, שבדורנו התרחבה הפרצה של נתינת הבעל את עינו באישה אחרת ועזיבתו את אשתו [...] במקרים אלו אין להתנהל לפי הכללים הרגילים, שאין לתת לאישה זכויות כפולות – הן על פי דין תורה (כתובה) הן

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

על פי החוק (איזון משאבים) – ויש לשקול לפסוק את שני הדברים ואף מעבר לכך כפיצוי ותנאי לגירושין. וכאמור יש לשקול הדבר בכל מקרה לגופו [...]

ת. בפסק הדין האמור היו דעת רוב ודעת מיעוט, אומנם, ובדעת הרוב נפסק לגבי אותו מקרה עצמו שלא כדעה המצוטטת לעיל, דעת חבר מותב זה הרב ש' שפירא. אולם כפי שכבר נאמר לעיל, חלק מהמחלוקת היה בשאלת ניתוח העובדות באותו מקרה ספציפי, שבשלו סבר אחד מחברי המותב דהתם, הרב צ' בן יעקב, שבאותו מקרה אכן לא הייתה האישה כנה ברצונה לשלום בית, ומסקנה כזו כמובן אי אפשר להשליך ממקרה אחד למשנהו.

אכן לבד מזאת חלקו חבר המותב דהתם ודהכא, הרב א' איגרא, וכן הרב צ' בן יעקב, על חלק מהמסקנות בנוגע להתנהלות הראויה במקרה שבו תביעת שלום הבית כנה אך נעדרת סיכוי, וכן נכתב שם (מפי כתבו של הרב א' איגרא):

קראתי את קונטרסו של ידידי הגר"ש שפירא שליט"א. הקונטרס מחולק לשני חלקים: אחד המגדיר את הנושא של תביעת שלום בית ויחסו של בית הדין וזאת על פי דברי רבנו ירוחם והר"ח פאלאג'י, וחלקו השני עוסק במקרה שלפנינו מול החלטת בית הדין קמא הקובע כי האישה הפסידה את כתובתה.

עיקרם של דברים הוא שכאשר הבעל מוביל את תהליך הגירושין, אין לצפות שהאישה תשיר לו "מה יפית", ותגובות – אפילו חריפות – של האישה לא בהכרח יביאו להכריז עליה כמורדת או על שניהם כמורדים זה על זה כדי להביא אותה להפסד כתובה ולחייבה בגירושין [...] אני מסכים לניתוח הדברים, שהתיק שלפנינו לא שייך לקטגוריית המקרים שעליהם דיבר רבנו ירוחם [...] אף נכתב בקצרה בדברי הגר"צ בן יעקב שליט"א דלעיל שלדעתו לא הפסידה האישה את כתובתה ויש להציע אף פיצוי מסוים.

אולם ברצוני לחלוק על מסקנות דבריו בנוגע למעשים שבכל יום שבהם הבעל דורש גירושין והאישה דורשת שלום בית. כבוד תורתו מצטט מדברי הגריא"ה הרצוג זצ"ל ומדברי המלמד להועיל [...] שמהם עולה שאין לכפות את האישה להתגרש כאשר הגירושין הם לא באשמתה.

אך האכן כך ו"ירעו עד שיסתאבו" במשך שנים כאשר אנו יודעים שבזמננו הדבר לא נועל את הדלת בפני בעלים הנותנים עיניהם באחרות [...] תקנת רבנו גרשום שלא יגרשנה בעל כורחה ולא יישא שתי נשים – אלו תקנות שנתקנו לטובת האישה, אולם כאשר בית הדין בטוח שהמצב הוא רק לרעת האישה: הבעל בחיק אישה אחרת ינוח, והאישה במקום לשקם את חייה שוקעת במלחמות וב"חלומות שוא ידברו", כשכמעט אין ספק שחלילה תיפול גם היא באיסור חמור – צריך עיון כיצד לנהוג [...]

לצורך כך היה צריך לתקן תקנה של בתי הדין שגם אם האישה טוענת לשלום בית – אחרי תקופה תצטרך להתגרש. אולם בדורנו העני בדעת ובתקנות תמכנו יתדותינו על גדולי הדורות, הגר"ח פאלאג'י ותקנתו [...]

פיצויים

[...] בדורנו במדינת ישראל חוקק חוק יחסי ממון המחלק בשווה את הזכויות שצברו בני הזוג במשך שנות הנישואין. חוק זה הוא בדרך כלל לטובת האישה שצברה פחות זכויות ונכסים מן הבעל, וכשכך הדבר גם בו יש מן אותה תקנה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה. לכן בדרך כלל סוברים דייני ישראל ש'אין כפל מבצעים' ואין האישה מקבלת כתובה אלא אם כן הכתובה גבוהה מן הזכויות שמקבלת על פי חוק יחסי ממון.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הגר"ש שפירא מציע שבמקרים של פירוד ממושך כשהאישה מסרבת להתגרש לקבוע פיצויים כדי שהאישה תתרצה ותמך יתדותיו בפסקי דין של המלמד להועיל, הגרי"א הרצוג, והרבנים הגאונים: הורביץ זצ"ל וייבדלו לחיים ארוכים בן שמעון ושינפלד, שדחו תביעת הבעל לגירושין עד שיפצה את אשתו [...]

אך בכל התשובות אין התייחסות לחוק איזון משאבים [...]

לדעתי כפי שבית הדין לא יסכים שהבעל ידרוש פיצוי מן האישה כשדורשת להתגרש ממנו, במקום שלא יכולים לכופו לגרשה, כגון ב'מאס עלי', ואפילו במקומות שעשתה מעשים חמורים, כך אין מקום לדרישת פיצויים מטעם האישה אחרי תשלום כתובתה וחלוקת הרכוש.

אומנם אם בית הדין מתרשם שאכן יש מקום לפצות את האישה בסכומים לא גדולים כאשר בכתובה ובחלוקת הרכוש לא קיבלה האישה סכומים ניכרים [...]

ט. השלישי בחברי מותב זה לא היה שותף לפסק הדין האמור, אולם את עמדתו הביע באריכות בפסק דין אחר, בתיק 938923/2 (פורסם). שם כתב בית הדין האזורי כי בנסיבות העניין "נכון לקבוע שהתשלום שהוטל על הבעל לתשלום בגין הכתובה, יהיה פיצוי נפרד מזכויות האישה על פי חוק יחסי ממון". בית הדין הגדול תיאר בפסק דינו (שאותו כתב כאמור חבר מותב זה, הרב מ' עמוס) תיאר את הרקע, הדומה לזה שבפסק הדין הנ"ל ולזה שבפסק דינו זה, וכפי שהובא בפסק דינו של בית הדין האזורי, וכה כתב:

לאור הנסיבות בתיק זה, שהבעל נטש את אשת נעוריו ועבר לגור עם אישה אחרת בעודו נשוי ובכך סתם את הגולל לשלום בית [...] גרם להרס המשפחה וגרם לאישה לעזוב את בעל נעוריה שלא מרצונה, נזק נפשי שילווה אותה כל ימיה. האישה לאורך כל דיוני הצדדים ביקשה שלום ולא הסכימה להתגרש, עד אשר יפצה אותה. ובית הדין קמא אשר מכיר את הנפשות העומדים בפניו, החליט כי במקרה זה יש לתת פיצוי לאישה.

ולגופה של הכרעה המשיך וכתב:

אין כאן "כפל מבצעים" – בכל סכום שאישה תקבל לא תסכים "להעביר" את בעל נעוריה לאחרת. לכן האישה שבנידון דידן לא הסכימה להתגרש, עד אשר פרע לה הבעל את כתובתה ובית הדין הכריע כי סכום זה מהווה פיצוי.

תשלום פיצויים מעוגן בהלכה בנסיבות מסוימות

ועיין בפסק דינו של הגאון רבי אברהם שרמן שליט"א חבר בית הדין הגדול (בדימוס) [ערעור ס"ב/337, 793367/1] שפורסם [בחלקו] כמאמר בשורת הדין (חלק י עמוד קכד, הובאו דבריו בפסק דין בתיק מס' 823575/7 נתניה) [...] ושם מסיק כי יש סוג פיצוי אשר בו כולם מודים, שניתן לחיוב.

וזו לשונו בשורת הדין:

מצינו אם כן שלושה סוגי פיצויי גירושין:

- א. פיצויים הקשורים לביצוע הגירושין;
- ב. פיצויים הקשורים לתחום הממוני-רכושי;
- ג. פיצויים הקשורים בירידת ערך שער המטבע הרשום בכתובה.

פיצויים מהסוג הראשון מצינו בספר תעלומות לב, לרבי אברהם חזן זצ"ל (אבן העזר חלק ב סימן א), שדן באיש שמאס באשתו ללא סיבה ובא

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בעלילות שכביכול היא חולה – נבדק הדבר ולא נמצאו דבריו נכוחים והאישה אינה רוצה להיפרד מבעל נעוריה. כתב הרב תעלומות לב שאין זו תקנה לאישה שנחייב אותו במזונותיה, והיא תשב עגונה בודדה וגם הוא ישב לבדו ולא ינצל מהרהורי עברה, לאחר שכל ההשתדלויות שיחזור אליה לא נשאו פרי ועברו י"ח חודש שאין ביניהם קשר (כמו שכתב הגאון רבי חיים פלאג'י זצ"ל בספר חיים ושלום שלאחר י"ח חודש ראוי להשתדל שיהיה גט בין הניצים). בנסיבות אלו יש לבית הדין לחייב את הבעל שיפייס אותה במתן הדמים וליתן לה הגט [...]

בשו"ת משפטי עוזיאל (אבן העזר [תניינא] סימן צו) כתב ש'בדורות האחרונים הנהיגו ברוב בתי הדין בארץ ישראל, כשאין אפשרות לשלום בית 'מחמת פשיעתה של האישה [...]' – "עצה ותושייה לפייס את האישה בקבלת גטה בהוספה על דמי כתובתה לפי ראות עיני בית דין" – "לעשות זאת לתקנת האישה ולפי מצב יכולתו של הבעל כדי שתתפייס האישה לקבל גט מרצונה".

וכן כתב בשו"ת ישכיל עבדי (חלק ה סימן ה) [...] "היא הנותנת שמפני שאין מן הדין לחייב האישה בגט לכן על הבעל מוטל לפצותה עד שתסכים." קיימות תשובות נוספות בשו"ת ישכיל עבדי – שעוסקות בעניין פיצוי גירושין (חלק ו סימן עה ושם סימן עט ושם סימן פא). המשותף לכל תשובות אלו שמדברות כשהאיש תובע גירושין בלא עילת חיוב גט ובית הדין מפעיל את 'מנגנון' הפיצויים על מנת שהאישה תסכים לבצע את הגט.

ומסיק שם כי פנה לכבוד מרן הגאון יוסף שלום אלישיב זצוק"ל לשמוע דעתו ביחס לפיצוי גירושין והשיב לו "שכאשר מדובר בפיצויים שמטרתם להביא את האישה להסכים להתגרש – יש מקום לחייב [את] הבעל ליתן לאישה בנוסף לכתובתה תוספת פיצויים" וכי כעין זה [כתב הגר"ש בפסקי דין – עיין פד"ר חלק ו' (עמוד 257) ופד"ר חלק ז' (עמוד 111) ופד"ר חלק ח' (עמוד 36) ופד"ר חלק ט' (עמוד 65)].

כן בנידון דידן בית הדין קמא אף שכתב כי הצדדים חייבים להתגרש מכל מקום הקולר תלוי בצווארו של הבעל וכפי שביארו בית הדין קמא בפסק דינם.

י. הנה כי כן שלושתינו, חברי מותב זה הושוונו, בכמה נקודות שנדונו במקרים הדומים למקרה דנן, לדעה אחת, וכוחנו אז, באותם מקרים, כן כוחנו עתה:

1. בעל שנטש את אשת נעוריו למען חבק חיק נוכרייה לא יוכל לצאת נשכר מכך ולהביא לחיובה של אשתו בגירושין, שעה שמבקשת היא בכנות שלום בית – ואף אם גם היא עצמה מודעת לסיכויי הקלושים של שלום בית כזה;
2. אישה נבגדת – אף אם נקטה צעדים או אמרה אמירות כלפי בעלה, מרוב שיחה וכעסה – אין זו ראייה לאיכנות תביעתה לשלום בית, ולפחות בחלק מהמקרים אין זו אף סיבה לקבוע בוודאות כי תביעתה זו חסרת סיכוי;
3. מן הדין במצב כזה אין מקום לקבל את תביעת הגירושין של הבעל, כך אף אם מדובר בבני זוג מן העדות שלא קיבלו עליהן חרם דרבנו גרשום וקל וחומר בכאלה שלפנינו שהם מן העדות שקיבלוהו עליהן, אלא שיש ליעץ לאישה להסכים לקבל את הגט ויש מקום לעודד זאת באמצעות פיצוי ראוי.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

יא. אכן בפרט אחד נחלקו דעות החתומים מטה, בפסקי דין אחרים, והוא כשאכן כלו כל הקיצין וברי כי אין סיכוי לשלום בית, אף שהדבר באשמת הבעל, וכאשר האישה זוכה בסכומים משמעותיים מרכושו של הבעל בהתאם לחוק יחסי ממון:

שניים מהחתומים מטה סוברים כי אף במצב זה יש מקום לחייב את הבעל בפיצוי משמעותי, בנוסף למה שמקבלת האישה מכוח חוק יחסי ממון, כדי להביא את האישה להסכמה לקבל את גיטה; והשלישי סובר כי אם מקבלת האישה סכומים נכבדים מכוחו של חוק יחסי ממון ובהתחשב בהנחה שלדעת בית הדין קבלת הגט היא גם טובתה שלה – אין מקום לפסיקת פיצוי משמעותי אלא ל"פיצוי מסוים".

הפיצוי שקבע בית הדין האזורי במקרה שלפנינו אינו יותר מ"פיצוי מסוים" שלדעת כל החתומים מטה יש מקום לפוסקו. לא מדובר בתוספת סכומים על אלה שבהם צפוי הבעל להתחייב במסגרת ההליכים על פי חוק יחסי ממון אלא בהקדמת פירעונם של חלק מסכומים אלה, היינו כאמור כי סכום של 300,000 ש"ח מזכויות הבעל הבלתינזילות, שאמור ככל הנראה להגיע לידי האישה לעתיד לבוא במסגרת איזון המשאבים, ישולם לה לא לעתיד הרחוק אלא בטווח הזמן הקרוב, ואף זאת מכל מקום לא מייד אלא בתשלומים שיפרסו על פני חמש שנים.

(ונעיר גם:

100,000 ש"ח מתוך סכום זה הם למעשה כתובתה של האישה. את הכתובה חייב הבעל לפרוע מן הדין עם הגירושין, ואף שרווחת היא הפסיקה כי אין האישה זוכה בה בנוסף לזכויות שעל פי חוק יחסי ממון, מכל מקום שעה שבזכויות אלה עתידה היא לזכות רק לאחר זמן – אין הדין נותן כי פירעון הכתובה הגלום בהן יידחה אף הוא אלא להפך כי פירעון הכתובה יהיה מייד כדינו, ובעת הבשיל הזכויות – יקוּזו מהן סכום הכתובה.

ואומנם בענייננו יש זכויות שבהן זוכה האישה כבר עתה, ואף הללו עולות על 100,000 ש"ח, אלא שמהנטען לפנינו לא ברור כלל שזכויות אלה הן זכויות הרשומות על שם הבעל, שהאישה זוכה בהן רק מכוחו של חוק יחסי ממון, ולא כאלה הרשומות על שם שני הצדדים, שזכותה למחציתן (אף אם ביסודן נוצרו מעמלו של הבעל) היא מעיקר דין תורה (משום שהפקדתן בחשבון משותף כמוה כמתנה) ואינה זקוקה להיבנות על חוק יחסי ממון, ושמשום כך אין מקום לקזז מן הכתובה כנגדן.

אפשר אפוא שלגבי חלק זה של הסכום – פריסתו על פני חמש שנים היא דווקא הטבה לבעל ולא לאישה, וגם אם יש מקום לפקפק בכך בנוגע לחלק מזכויות אלה ואף אם נביא בחשבון שמכל מקום ערך הקדמת הפירעון של 200,000 ש"ח האחרים גדול מערך דחיית פירעון 100,000 ש"ח אלה – עדיין ברור הדבר כי הקדמת הפירעון אינה יותר מ"פיצוי מסוים".

ב. תוצאת האמור היא כי לדעת כל החתומים מטה צודקת פסיקתו של בית דין קמא כי אין מקום לחייב את האישה בגירושין, צודקת גם המלצתו כי תתגרש בכפוף לפיצוי, והפיצוי שקבע – פירעון 300,000 ש"ח במשך חמש שנים על חשבון הזכויות הבלתינזילות של הבעל שבהן יש לאישה לכאורה זכות לאיזון משאבים – פיצוי ראוי הוא.

מסקנות והוראות

א. נוכח כל האמור לעיל דינו של הערעור לדחייה.

ב. לפני הבעל עומדות שתי אפשרויות:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

האחת – אף כי איננו תולים בה תקוות רבות – היא הסכמה לשוב לשלום בית עם אשתו תוך נטישת האישה הזרה;

האחרת היא הגעה להסכם גירושין מסודר שבמסגרתו יישמרו כל הזכויות הרכושיות, הדיוניות והאחרות של כל צד מן הצדדים (והדיונים בהן יימשכו בערכאות שבהן הן נידונות אלא אם יסכימו הצדדים אחרת), אך הבעל יפצה את האישה בפיצוי הגירושין שקבע בית הדין האזורי בתמורה להסכמתה להתגרש.

ג. הערובה להוצאות המשפט שהפקיד הבעל כתנאי לשמיעת ערעורו – תועבר לידי האישה.

ד. התיק ייסגר.

ה. פסק הדין מותר בפרסום בכפוף להשמטת פרטיהם המזהים של הצדדים.

ניתן ביום ל' בשבט התשפ"ב (1.2.2022).

הרב מיכאל עמוס

הרב שלמה שפירא

הרב אליעזר איגרא

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה